

A gazdasági válság hatása az egészségügyenlőtlenségekre Magyarországon –

Miről árulkodnak a várható élettartam és a munkanélküliség
területi változásai?

Egedy Tamás, PhD

egedy@gmx.net

MTA CSFK Földrajztudományi Intézet

Uzzoli Annamária, PhD

MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete

A Magyar Regionális Társaság XV. Vándorgyűlése
Mosonmagyaróvár, 2017. október 19-20.

A kutatás fő kérdései

- Hatással van-e az egészségügyenlőtlenségek magyarországi alakulására a legutóbbi gazdasági válság, s ha igen, akkor hogyan és milyen mértékben?
- Mennyire meghatározó tényező, magyarázóerő a munkaerőpiaci pozíció az egészségügyenlőtlenségek alakulásában? Mindezeknek milyen területi következményei vannak?
- Hogyan értelmezhető a városok, a városi térségek szerepe az egészségügyenlőtlenségek alakulásában a válság idején?

Hipotézis:

A gazdasági válság az egészségegyenlőtlenségek fokozódását elsősorban a területi különbségek növekedésén keresztül eredményezi. A városok, a várostérségek – a termelés visszaesése, a beruházások elmaradása, a munkanélküliség emelkedése ellenére – az egészségi állapot tekintetében a válság idején is megőrzik kedvező helyzetüket a falvakkal és szórványtelepülésekkel szemben. Vagyis az egészségegyenlőtlenségek területi alakulása nagymértékben összefügg a településhierarchia szerinti települési egyenlőtlenségekkel.

Az egészségegyenlőtlenségek térbeli megjelenése és a városok versenyképessége között összefüggés van, hiszen egy gazdaság akkor versenyképes, ha benne a magas arányban foglalkoztatott és magas jövedelemmel rendelkező munkaerő termelékeny, illetve számára a gazdaság magas életszínvonalat és életminőséget biztosít (Atkinson et al. 1999; Frageberg 1996).

A városi és a vidéki egészségi állapot kutatása

A városi és vidéki (falusi) területek egészségállapotában tapasztalható különbségek kutatása az 1980-as évek végén és az 1990-es évek elején előtérbe került (Eyles 1987; Gesler és Ricketts 1992; Ricketts et al. 1994).

A vidéki területek az egészséges életmód terén előnyöket élveznek a városi területekkel szemben („egészséges vidék”), de ezen vidéki területek korántsem egységesek (Fearn 1987; Eyles 1987).

Nemcsak a város-vidék kontextusban tapasztalhatunk eltéréseket, hanem az egyes rurális térségek között is jelentős különbségeket mérhetünk (Dolk et al. 1995).

Bentham (1984), majd később Phillimore és Reading (1992) is kimutatták, hogy a vidéki területeken mért halálozási ráta nagyban függ a vidéki és a városi területek egymáshoz viszonyított távolságától és nagyban függenek a vidéki terület jellegétől.

A halálozási ráta földrajzi változása szorosan összefügg a népesség társadalmi-gazdasági depriváció területi trendjeivel. Schneider és Greenberg (1992) kimutatták a vidéki szegénység és a magasabb halandósági ráta közötti összefüggést.

A depriváció mértékét figyelembe véve a városi deprivált területek kedvezőbb betegségmutatókkal rendelkeznek, mint a vidéki deprivált területek (Congdon 1995), illetve a depriváció mértékének növekedésével a vidék előnye fokozatosan eltűnik (Phillimore és Reading 1992).

Az elmúlt két évtizedben egyre több kutatási eredmény utal arra, hogy a vidéki és városi egészségi állapot közötti különbségek csökkennek, a korábban egyértelmű egészséggalló záródik (McLafferty 1992; Richardson et al. 2013), s a gazdasági válság ezt a folyamatot felgyorsította.

Vizsgálati módszereink

Kvantitatív

- Statisztikai elemzések
- Térszerkezeti vizsgálatok
- Regionális elemzések

Kvalitatív

- Kérdőíves felmérés
- Félig strukturált interjúk
- Tartalomelemzés
- Szakirodalmi feldolgozás

Esettanulmány

- Pilot tanulmányok
- Eredmények és tapasztalatok összegzése
- Főbb megállapítások és szakpolitikai üzenetek

Alkalmazott módszerek

Területi összefüggések feltárására:

Statisztikai adatbázis kvantitatív elemzése (munkanélküliségi ráta, születéskor várható átlagos élettartam)

Korrelációs, regressziós számítások, területi autokorreláció

A gazdasági válság városlakókra gyakorolt hatásainak felderítésére pilotkutatás:

Kvantitatív kérdőíves felmérések (n=193 utcai megállítás; n=352 online)

Kvalitatív mélyinterjúk helyi szakpolitikusokkal (n=14)

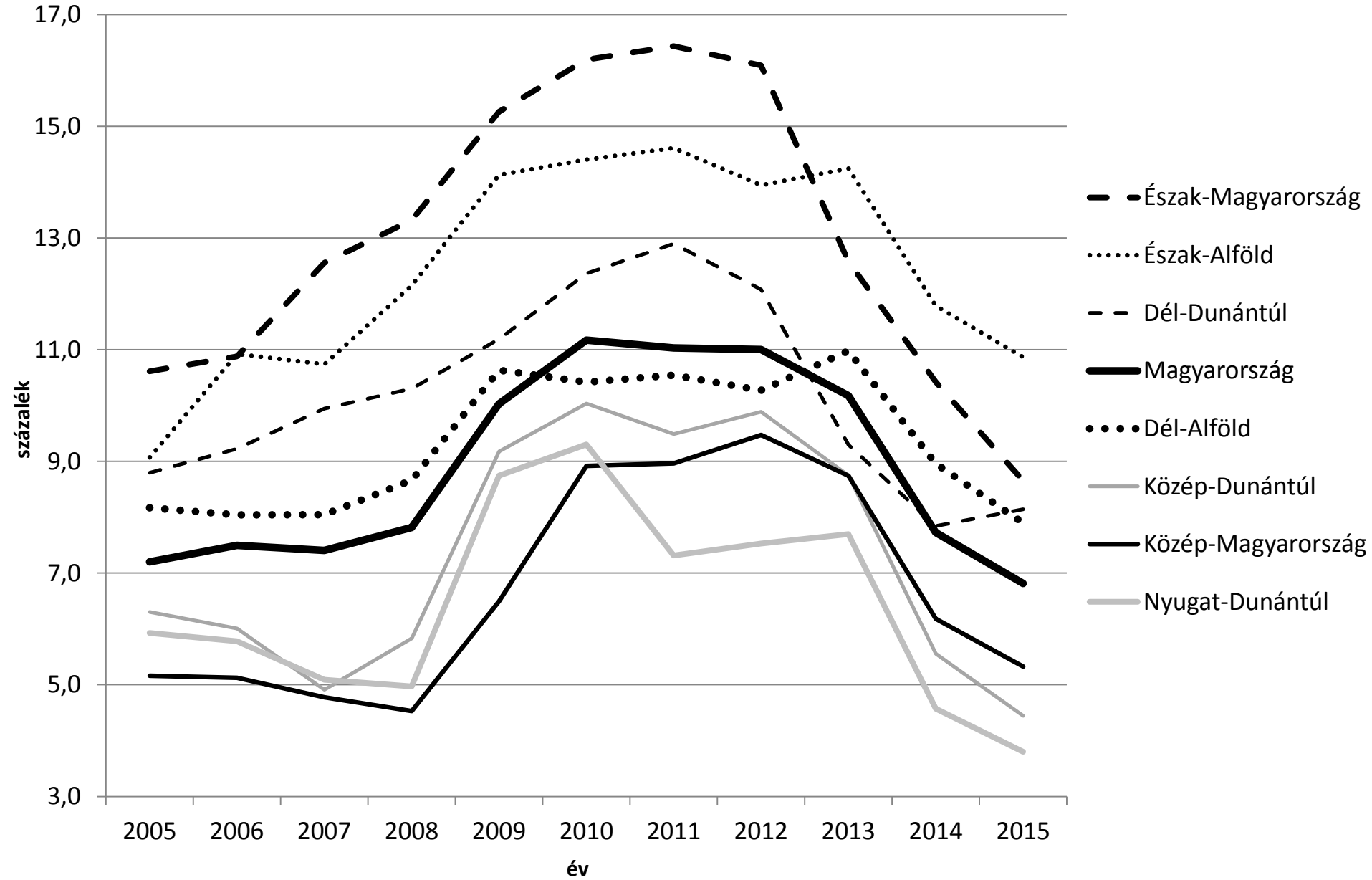
Mintaterületek: Budapest, Szeged, Győr

A válság egészségi állapotra gyakorolt hatásának szakértői véleményezésére :

Kvalitatív mélyinterjúk népegészségügyi szakemberekkel (n=12)

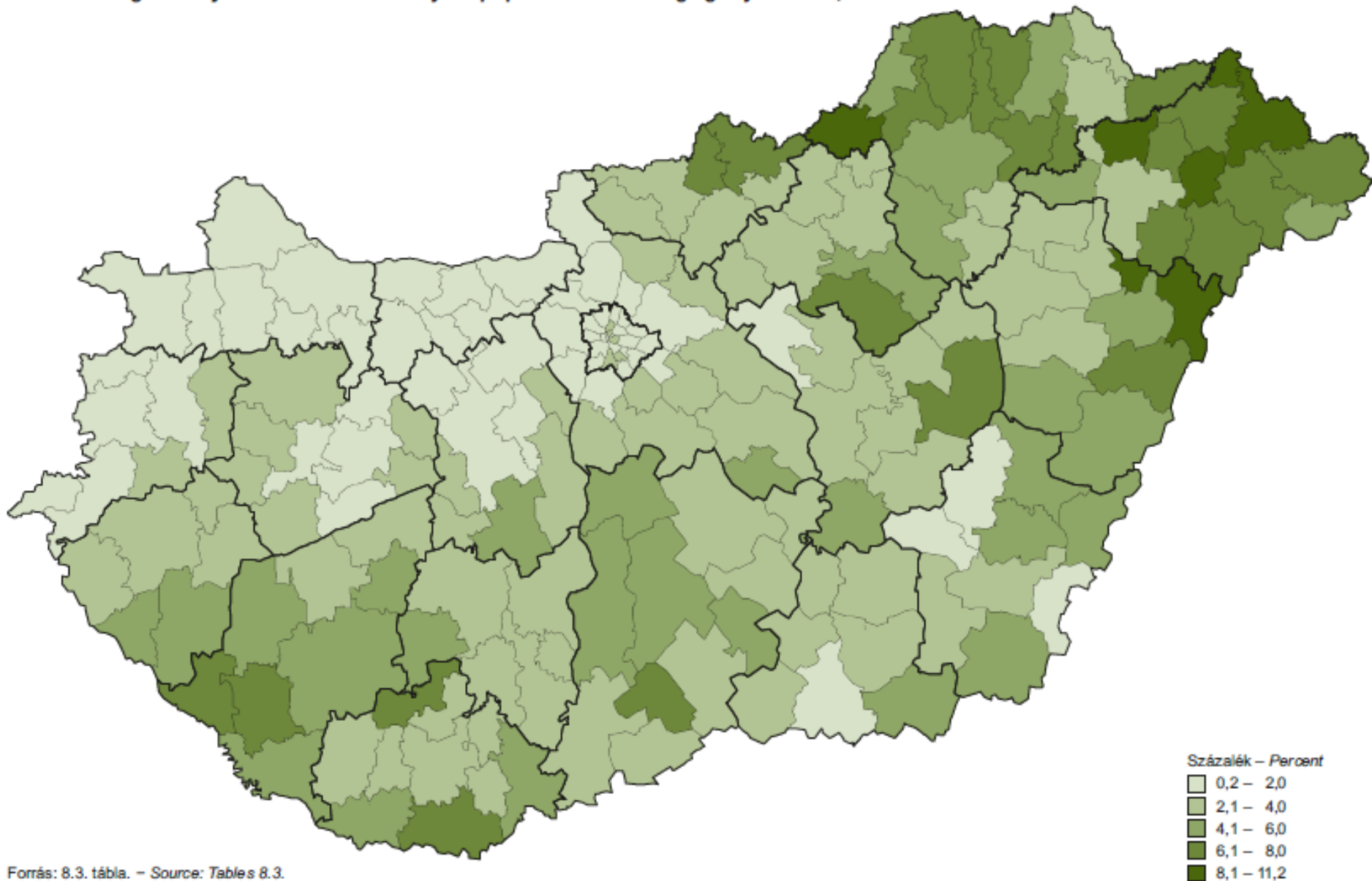

A munkanélküliségi ráta regionális értékei

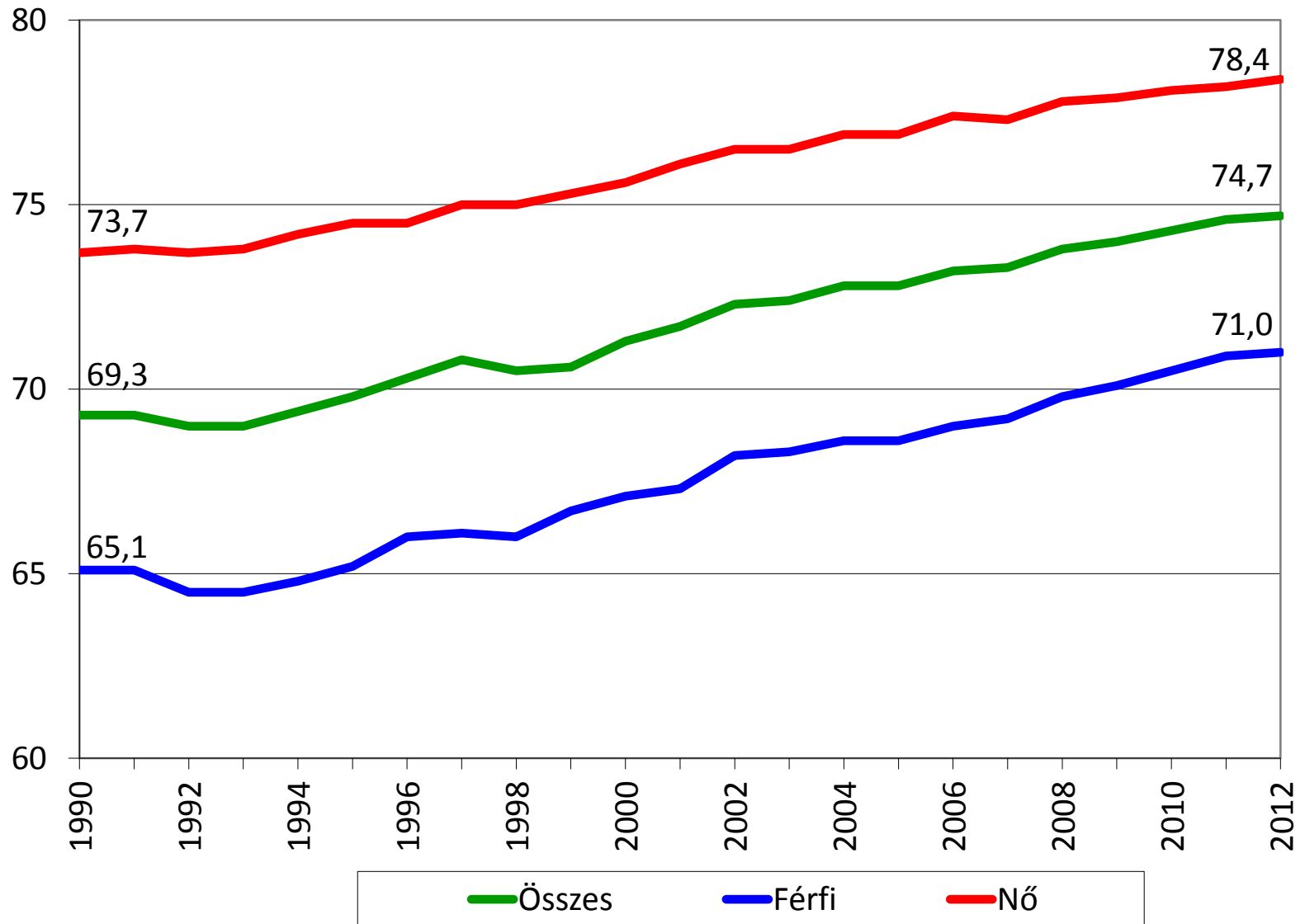

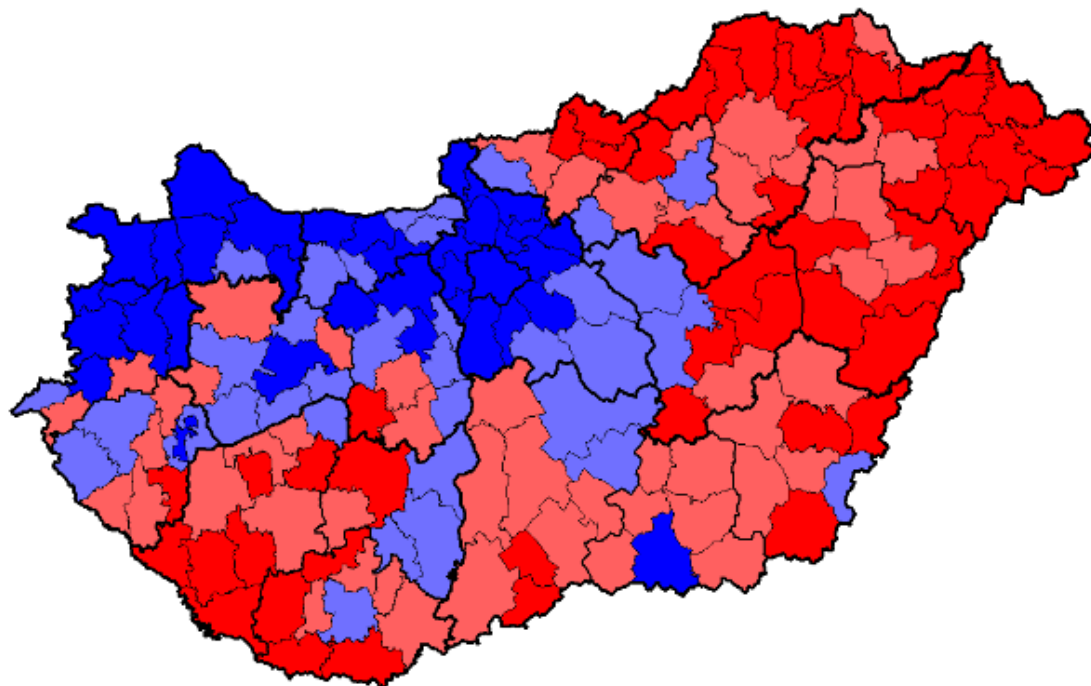
7. A 180 napon túl nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú népességből járásonként, 2013. december 20.
Rate of registered jobseekers over 180 days in population of working age by districts, 20th December 2013

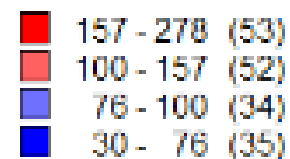
Forrás: 8.3. tábla. – Source: Tables 8.3.

A születéskor várható átlagos élettartam Magyarországon (1990-2012)

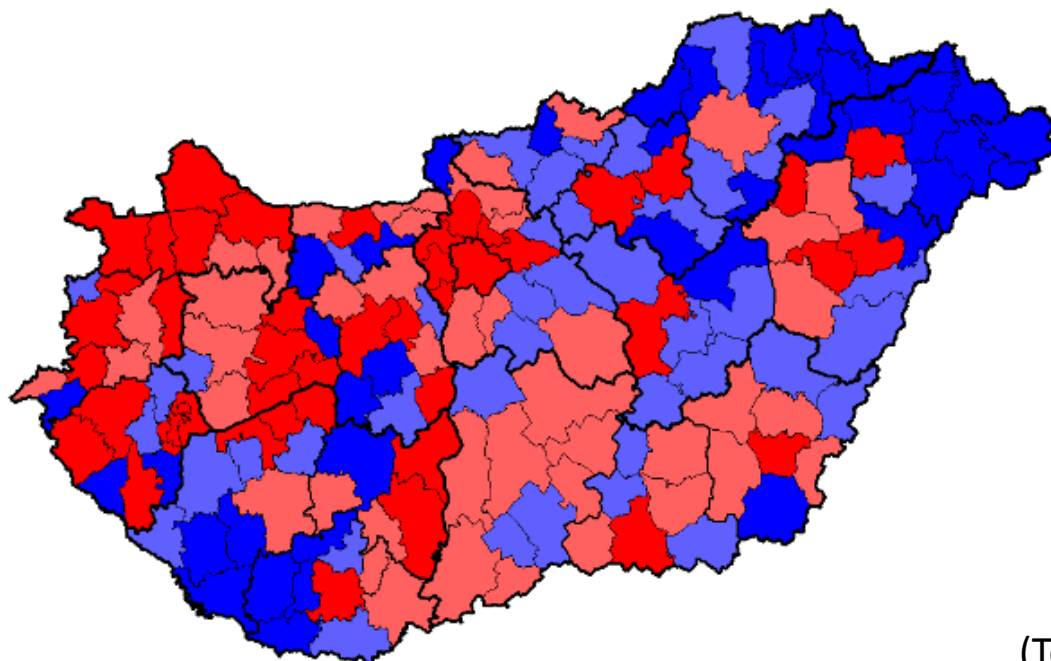

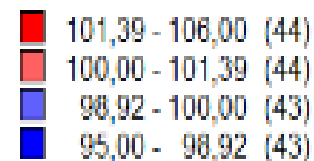
Munkanélküliek aránya (%)
(országos átlag = 100)

Forrás: teir.vati.hu, 2010

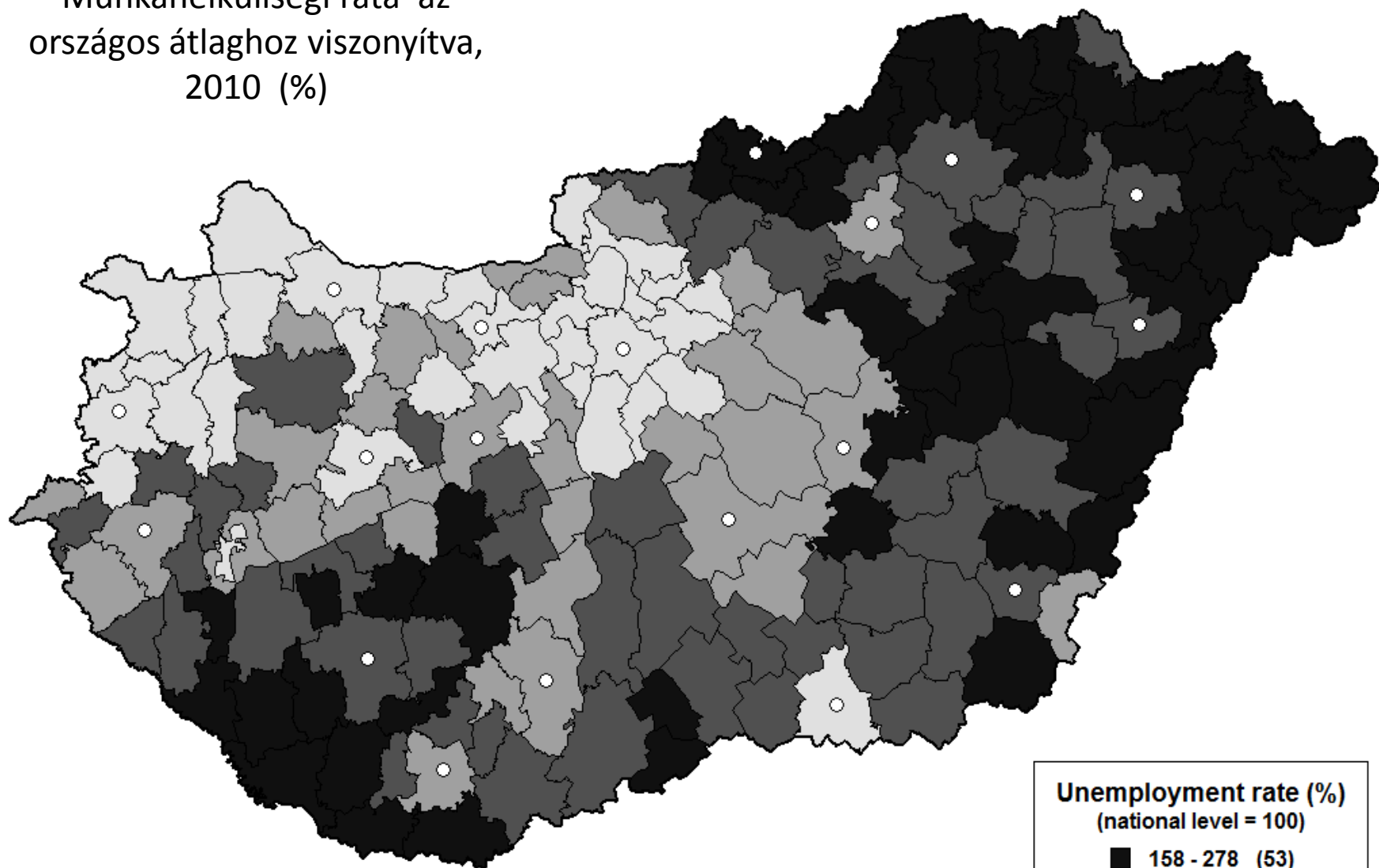
Születéskor várható átlagos élettartam (%)
(országos átlag = 100)

(Térképet készítette: Szilágyi 2012)

Munkanélküliségi ráta az országos átlaghoz viszonyítva, 2010 (%)

Unemployment rate (%)

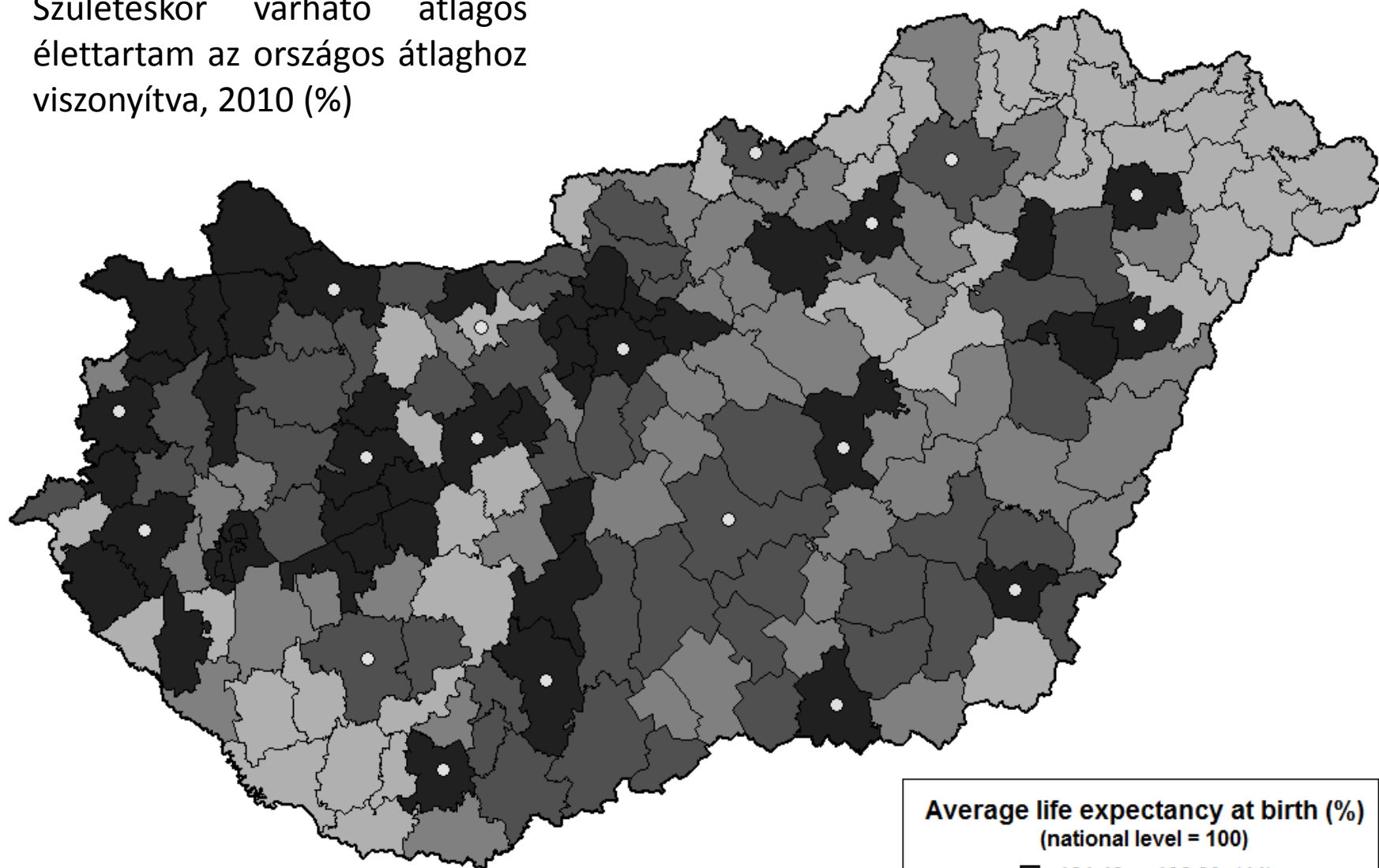
(national level = 100)

- 158 - 278 (53)
- 101 - 157 (52)
- 77 - 100 (34)
- 30 - 76 (35)

o Micro-region of the county seat

(Forrás: Egedy – Uzzoli 2016)

Születéskor várható átlagos
élettartam az országos átlaghoz
viszonyítva, 2010 (%)

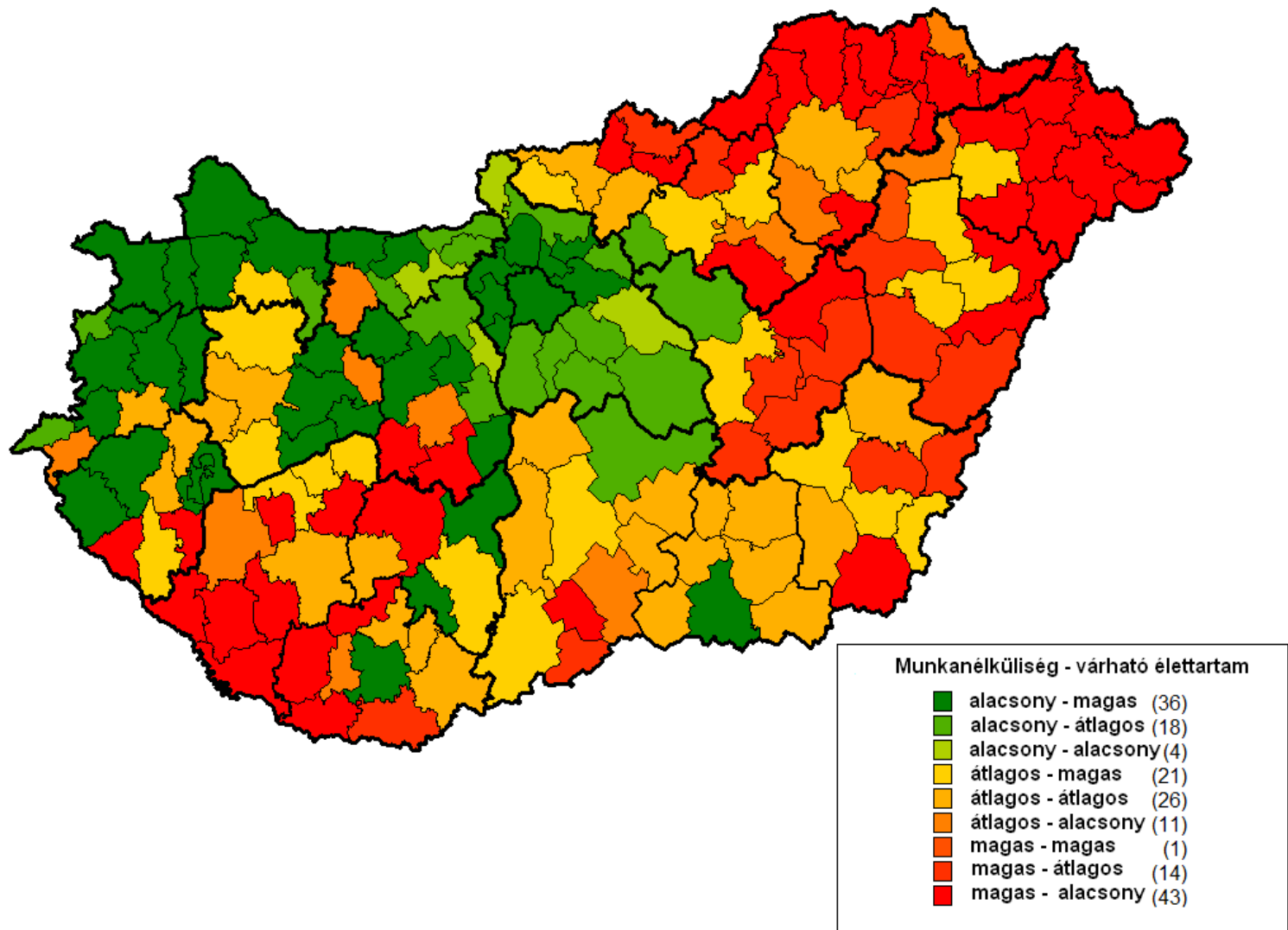
Average life expectancy at birth (%)
(national level = 100)

- 101.40 - 106.00 (44)
- 100.01 - 101.39 (44)
- 98.93 - 100.00 (43)
- 95.00 - 98.92 (43)

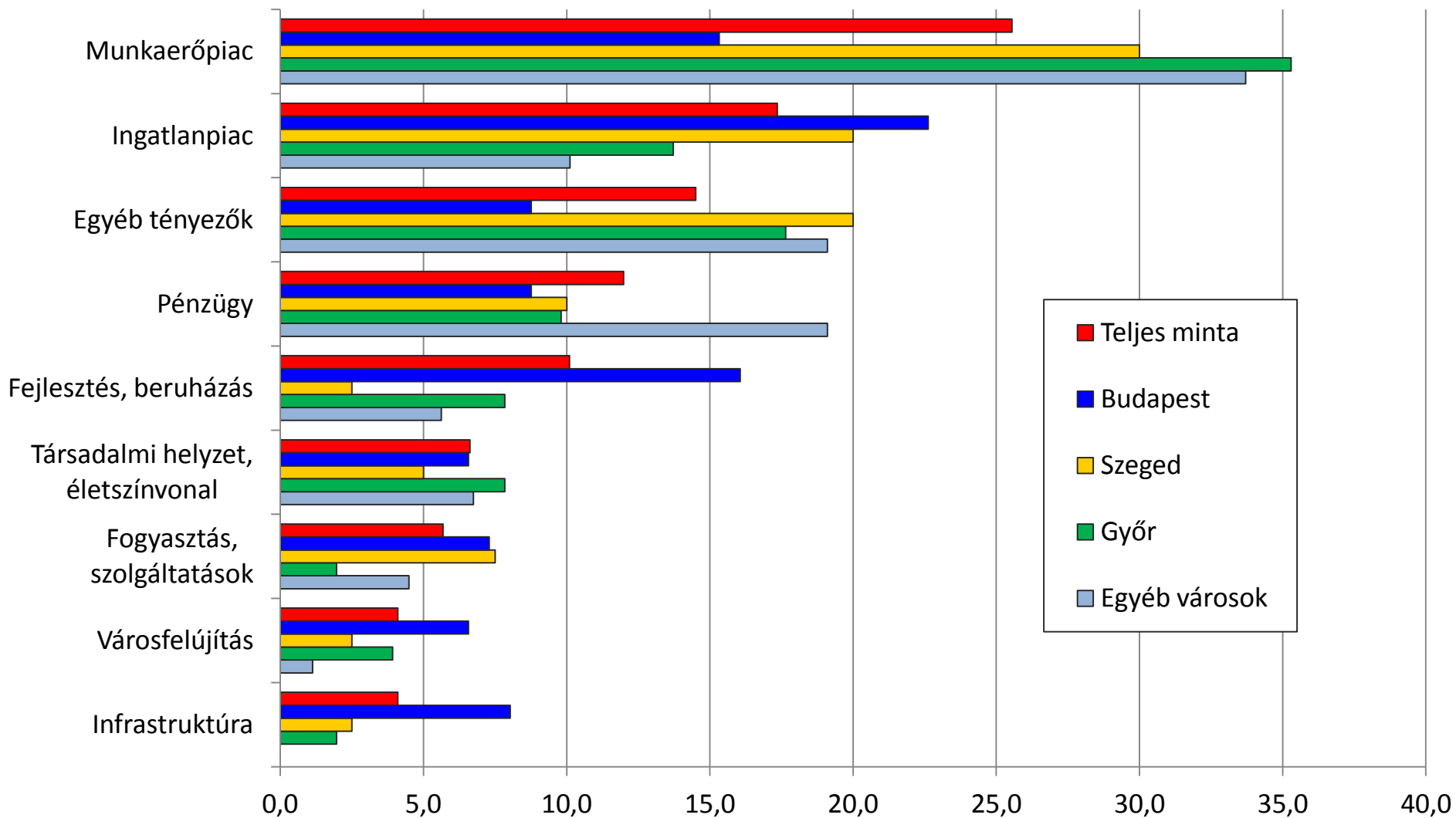
o Micro-region of the county seat

(Forrás: Egedy – Uzzoli 2016)

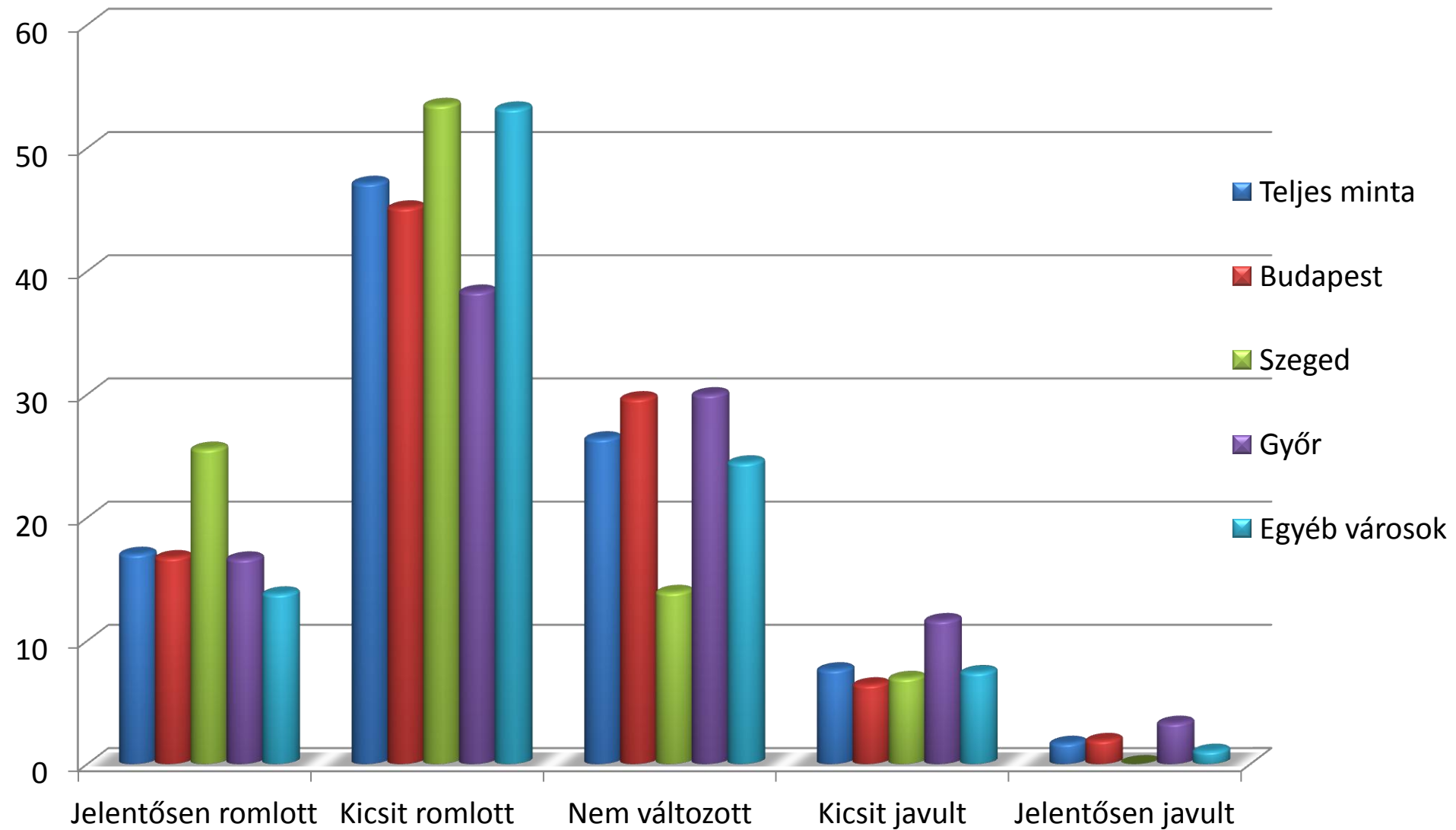
A munkanélküliségi arány (%) és a születéskor várható átlagos élettartam (év) országos átlagokhoz való viszonyítása a magyar kistérségekben, 2010

Mely területen lehetett leginkább érezni a válság hatásait a városokban?

A városlakók életminőségének változása a válság kirobbanása óta

Összefoglalás

A jelenlegi válság nem járt együtt az egészségi állapot rövidtávú, közvetlenül mérhető romlásával (megjelentek a magasabb társadalmi-gazdasági státusú csoportok a munkanélküliek között).

Az egészségegyenlőtlenségek térszerkezetében nincs számottevő átalakulás a jelenlegi válság következtében.

Az egészségi állapot alapján legkedvezőtlenebb területek (perifériák) lemaradásában a válsághelyzettől függetlenül továbbra is magyarázó tényező az eleve hátrányos társadalmi-gazdasági helyzet.

A 2008 után kibontakozó gazdasági válság hosszú távon az egészségegyenlőtlenségek területi különbségeit mélyítette.

A településhierarchia magasabb szintjein elhelyezkedő településeken kedvezőbbek a munkalehetőségek és magasabb a várható élettartam, így a városok összességében kedvezőbb hozzáférési lehetőségeket kínálnak.

Irodalomjegyzék

- Atkinson, R. D., Court, R. H. & Ward J. M. (1999) The state new economy index: Benchmarking economic transformation in the states. Washington, DC, Progressive Policy Institute.
- Frageberg, J. (1996) Technology and competitiveness. *Oxford Review of Economic Policy*, 12(3), pp. 39–51.
- Eyles J. (1987) The geography of the national health. London, Croom Helm.
- Gesler, W. M., & Ricketts, T. C. (Eds.) (1992). *Health in Rural North America*. London: Rutgers University Press.
- Ricketts, T. C., Savitz, L. A., Gesler, W. M. & Osborne, D. N. (1994) *Geographic methods for health service research: A focus on the rural-urban continuum*. Lanham, MD, University Press of America.
- Fearn R. (1987) Rural health care: A British success or a tale of unmet need? *Social Science Medicine*, 24(3), pp. 263–274.
- Dolk, H., Mertens, B., Kleinschmidt, I., Walls, P., Shaddick, G. & Elliott P. (1995) A standardisation approach to the control of socio-economic confounding in small area studies of environment and health. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 49(2), pp. 9–14.
- Bentham, C. G. (1984) Mortality rates in the more rural of England and Wales. *Area*, 16(3), pp. 219–226.
- Phillimore, P. - Reading, R. (1992) A rural disadvantage? Urban-rural health differences in Northern England. *Journal of the Public Health Medicine*, 14, pp. 290–299.
- Schneider, D. - Greenberg M. R. (1992) Death rates in rural America 1939–1981: Convergence and poverty. In: Gesler, W. M. & Ricketts, T. C. (eds.) *Health in rural North America*, pp. 55–68. London, Rutgers University Press.
- Congdon, P. (1995) The impact of area context on long term illness and premature mortality: an illustration of multi-level analysis. *Regional Studies*, 29(4), pp. 327–377.
- McLafferty, S. (1992) Health and the urban environment. *Urban Geography*, 13(6), pp. 567–576.
- Richardson, E. A., Pearce, J., Mitchell, R. & Shortt, N. K. (2013) A regional measure of neighbourhood multiple environmental deprivation: Relationship with health and health inequalities. *The Professional Geographer*, 65(1), pp. 153–170.
- Szilágyi, D. - Uzzoli, A. (2013) Az egészségügyenlőtlenségek területi alakulása az 1990 utáni válságok idején Magyarországon. *Területi Statisztika*, 53(2), pp. 130–147.
- Uzzoli, A. (2011) The role of unemployment in the run of life chances in Hungary. *International Journal of Population Research*.
- Egedy, T. (2012) The effects of global economic crisis in Hungary. *Hungarian Geographical Bulletin* 61(2), pp. 155–173.

